

Pluimveehouderij Laarman te Ruinen

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport

4 maart 2008 / rapportnummer 2035-21

INHOUDSOPGAVE

1. HOOFDPUNTEN VOOR HET MER	1
2. LEESWIJZER.....	1
3. ACHTERGRONDEN.....	2
3.1 Probleemstelling en doel	2
3.2 Wettelijk kader en beleidskader	2
3.3 Te nemen besluiten	3
4. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN	3
4.1 Inleiding	3
4.2 Voornemen	3
4.3 Referentiesituatie	4
4.4 Alternatieven.....	4
4.5 Meest milieuvriendelijk alternatief (MMA).....	5
5. MILIEUASPECTEN.....	5
5.1 Algemene opmerkingen	5
5.2 Ammoniak	5
5.3 Geurhinder	6
5.4 Luchtkwaliteit.....	6
5.4.1 Fijn stof.....	6
5.5 Overige aspecten	7
5.5.1 Geluid.....	7
5.5.2 Klimaat en Energie.....	8
5.5.3 Veiligheid.....	8
5.5.4 Veewetziekten	8
5.5.5 Water.....	8
5.5.6 Natuur.....	9
5.5.7 Landschap en Cultuurhistorie	9
6. VORM EN PRESENTATIE.....	10
7. OVERIGE PUNTEN.....	10

BIJLAGE

1. Projectgegevens

1. HOOFDPUNTEN VOOR HET MER

De heer Laarman is voornemens in zijn pluimveehouderij geen vleeskalkoenen meer te houden, maar over te schakelen op vleeskuikens. In de nieuwe situatie zullen 132.000 vleeskuikens worden gehouden, daar waar nu 26.600 vleeskalkoenen worden gehouden. In de nieuwe situatie zullen de bestaande vier stallen opnieuw worden ingericht en één nieuwe stal worden gerealiseerd. Hiervoor wordt bij het bevoegd gezag, het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Ruinen een vergunning in het kader van de Wet milieubeheer (Wm) aangevraagd. Voor de besluitvorming over de aanvraag van deze vergunning wordt de procedure van milieueffectrapportage (m.e.r.) doorlopen.

In dit richtlijnenadvies geeft de Commissie aan welke informatie het MER moet bevatten. De Commissie beschouwt onderstaande punten als essentiële informatie in het milieueffectrapport. Dat wil zeggen dat het MER onvoldoende basis biedt voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming, als het MER niet op onderstaande punten in gaat:

- De invloed van het voornemen op de ammoniakbelasting is van groot belang voor de kwetsbare natuur. Geef in het MER daarom de toekomstige ammoniakemissie en -depositie van het bedrijf en de gevolgen daarvan.
- Het initiatief heeft invloed op de geurbelasting en luchtkwaliteit in de directe omgeving. Geef in het MER de individuele bijdrage van het bedrijf aan de toekomstige geurhinder. Beschrijf tevens de stofemissie en het effect ervan op de stofconcentratie in de directe omgeving van het initiatief.

Om deze hoofdpunten goed te kunnen beoordelen is van belang dat het MER bevat:

- een zelfstandig leesbare samenvatting, die duidelijk is voor burgers en geschikt is voor bestuurlijke besluitvorming;
- voldoende onderbouwend kaartmateriaal, voorzien van een duidelijke schaal en legenda. Op het kaartmateriaal zijn in ieder geval kwetsbare natuurgebieden en geurgevoelige objecten aangegeven. Geef ook helder de afstanden van de gebieden en objecten tot het bedrijf aan;
- een heldere vergelijking van de gepresenteerde alternatieven volgens dezelfde methodiek en detailniveau.

2. LEESWIJZER

In onderstaande hoofdstukken geeft de Commissie in meer detail weer welke informatie in het MER moet worden opgenomen. De Commissie doet in hoofdstuk 3 aanbevelingen over de procedurele en beleidsmatige kaders voor dit project. In hoofdstuk 4 zet de Commissie uiteen welke alternatieven en varianten in het MER onderzocht moeten worden. Hoofdstuk 5 behandelt de milieueffecten.

3. ACHTERGRONDEN

3.1 Probleemstelling en doel

De aanleiding en motivatie voor het voornemen staan beschreven in hoofdstukken 2 en 5 van de Startnotitie. Dit kan overgenomen worden in het MER.

Historie

Door het bevoegd gezag is geconstateerd dat de initiatiefnemer reeds sinds 2007 vleeskuikens houdt binnen de aanwezige (kalkoen)stallen. Omdat zij verwacht dat de milieueffecten van de nieuwe inrichting acceptabel zijn heeft zij besloten tot tijdelijk gedogen van de nieuwe situatie. De initiatiefnemer is wel opgeroepen snel de vergunde situatie in overeenstemming te brengen met de feitelijke situatie. Wanneer de vergunde situatie in 2009 (nog) niet overeenkomt met de feitelijke situatie treedt een dwangsom in werking.

3.2 Wettelijk kader en beleidskader

De startnotitie geeft, verspreid door het document heen, al enige informatie over het wettelijk kader en het beleidskader. De Commissie raadt aan om in een apart hoofdstuk het wettelijk en beleidskader te bespreken met daarbij aandacht voor de relevantie van dat kader voor het gepresenteerde voornemen.

In de beschrijving van beleid en regelgeving ontbreken de volgende zaken, die expliciet in het MER behandeld moeten worden:

- Wet milieubeheer (luchtkwaliteitseisen).
- Wet geluidhinder.
- Wet verontreiniging oppervlaktewateren.
- Beleidslijn IPPC omgevingstoetsing ammoniak en veehouderij.
- Oplegnotitie bij de BREF voor de intensieve pluimvee- en varkenshouderij.
- Toetsingskader ammoniak rondom Natura 2000-gebieden.

Bij de beschrijving van het wettelijk en beleidskader dient in het bijzonder - ook gelet op het feit dat niet duidelijk is op welk moment de vergunningaanvraag zal worden ingediend - uitdrukkelijk rekening te worden gehouden met:

- de Wet ammoniak en veehouderij (Wav) en de voorziene veranderingen in de bij de Wav behorende regelingen (zoals de algemene maatregel van bestuur met betrekking tot ammoniakemissie huisvesting veehouderij ('Besluit huisvesting')). Indien gebruik gemaakt wordt van interne saldering dient ook ingegaan te worden op het wettelijk kader hiervoor¹;
- de 'IPPC-omgevingstoets'². Ga ook in op de BREF³ voor intensieve veehouderijen en de overige documenten uit de Regeling aanwijzing BBT-documenten.

---

¹ In het Staatsblad van 27 maart 2007, nr. 61/pag. 12 is het Ontwerpbesluit houdende wijziging van het Besluit ammoniakemissie huisvesting veehouderij (interne saldering) gepubliceerd.

² Dit volgt uit de van toepassing zijnde IPPC-richtlijn. IPPC is de afkorting van Integrated Prevention Pollution and Control. Het van toepassing zijn van deze richtlijn betekent dat emissies naar bodem, water en lucht moeten worden voorkomen en, wanneer dit niet mogelijk is, zoveel mogelijk worden beperkt.

³ Deze BREF (Best available technology reference document) is gebaseerd op de IPPC-richtlijn.

3.3 Te nemen besluiten

Het MER wordt opgesteld ten behoeve van de besluitvorming over de aan te vragen Wm-vergunning.

Ten einde tot daadwerkelijke oprichting en exploitatie over te gaan, is mogelijk een ontheffing noodzakelijk op grond van de Flora- en faunawet (zie paragraaf 5.5.6 van dit advies). In het MER dient te worden beschreven of dit het geval is.

Indien er sprake kan zijn van effecten op Natura 2000-gebieden is ook een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet benodigd (zie par. 5.5.6 van dit advies) en moet wellicht een passende beoordeling worden uitgevoerd. In het MER dient te worden beschreven of er een vergunning voor de Nb-wet noodzakelijk is. Als een passende beoordeling moet worden uitgevoerd dan moet deze in het MER zijn opgenomen.

4. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

4.1 Inleiding

In de Startnotitie wordt in hoofdstukken 2 en 5 een beschrijving gegeven van het voornemen. Het voorkeursalternatief en de andere alternatieven moeten in het MER worden beschreven voor zover deze gevolgen hebben voor het milieu. Een situatieschets van het plangebied en een groter studiegebied, waarin bebouwing en ecologisch gevoelige gebieden opgenomen zijn, moet onderdeel vormen van de beschrijving.

4.2 Voornemen

De Commissie vraagt om in het MER een eenduidige beschrijving van het voornemen op te nemen met daarbij in ieder geval aandacht voor:

- het aantal te realiseren dierplaatsen in relatie tot het aantal te houden dieren;
- de uitvoering van de inrichting (per diercategorie) inclusief beschikbare oppervlaktes en leefoppervlaktenormen⁴, rekening houdend met de vigerende welzijnswetgeving;
- de plaatsing en hoogte van de emissiepunten en, ingeval van de toepassing van luchtwassers, ook de dimensionering van het luchtwassersysteem in relatie tot de voorgenomen omvang van het bedrijf. Geef de milieuvoor- en -nadelen van het toe te passen systeem;
- de effecten van de verwerking en verkoop van pluimveeproducten op de locatie, en;
- een duidelijke tekening van de stallen, inrichting en installaties, voorzien van relevante maatvoeringen, details en legenda. In de plattegronden van de stallen moeten de geïmplementeerde codes uit de Regeling ammoniak en veehouderij (Rav) aangegeven worden.

---

⁴ Hierbij dient rekening te worden gehouden met RICHTLIJN 2007/43/EG VAN DE RAAD van 28 juni 2007 tot vaststelling van minimumvoorschriften voor de bescherming van vleeskuikens.

In het MER dient een overzicht opgenomen te worden van de beoogde fasering en planning.

4.3 Referentiesituatie

De milieueffecten van het voornemen moeten vergeleken worden met de huidige, feitelijke en de vergunde milieubelasting op de projectlocatie. Dat betekent dat het MER dient uit te gaan van twee referentiesituaties. In beide situaties moeten de bekende autonome ontwikkelingen worden meegenomen tot 2015. Dat wil zeggen dat tevens rekening dient te worden gehouden met de bedrijfsvoering die voldoet aan de IPPC-regelgeving. De huidige, feitelijke inrichting dient te voldoen aan de best beschikbare techniek zoals is omschreven in artikel 8.11 lid 3 Wet milieubeheer.

4.4 Alternatieven

De startnotitie beschrijft het voornemen. Een toegevoegde waarde van een MER is gelegen in het geven van inzicht in de milieuconsequenties van het voorkeursalternatief ten opzichte van een Meest Milieuvriendelijk Alternatief (MMA) (en eventuele andere alternatieven) en de referentiesituaties.

Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de essentiële punten waarop, dan wel de mate waarin, de positieve en negatieve effecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven verschillen. Bij de vergelijking moeten de grens- en streefwaarden van het milieubeleid worden betrokken. Uit deze vergelijking kunnen eventueel nog extra te nemen maatregelen worden afgeleid. Per alternatief dient aangegeven te worden welke overwegingen aan de keuze ten grondslag liggen, zoals milieuoverwegingen, overwegingen omtrent bedrijfsvoering en technische realiseerbaarheid.

Alle alternatieven dienen te voldoen aan de eisen van de IPPC-richtlijn. De belangrijkste eis uit deze richtlijn en de Wet milieubeheer is dat de best beschikbare technieken (BBT)⁵ worden toegepast. Hierbij dienen alle BBT-maatregelen uit de van toepassing zijnde BBT-documenten conform de Regeling aanwijzing BBT-documenten te worden beschouwd.

Hoewel geen verplicht onderdeel voor het MER, adviseert de Commissie inzicht te geven in de investerings- en exploitatiekosten van de verschillende alternatieven.

Vorm

Geadviseerd wordt om in één visueel toegankelijk overzicht de beoordeling van de alternatieven op de meest onderscheidende effecten te verwerken. Dit betekent dat het MER helder en gestructureerd moet zijn zodat de milieu-informatie goed is terug te vinden. Daarmee wordt de onderlinge vergelijking vergemakkelijkt.

---

⁵ Op basis van de Engelse term wordt ook wel gesproken van het BAT-vereiste ('best available techniques'). Dit begrip is opgenomen in Wm artikel 8.11 lid 3. Bij de bepaling van BBT voor inrichtingen, bij het verlenen van vergunningen, dient het bevoegd gezag gebruik te maken van het afwegingskader uit het Inrichtingen en vergunningenbesluit (Ivb), artikel 5a.1 (Stb. 2005, 527).

4.5 Meest milieuvriendelijk alternatief (MMA)

Werk in het MER het meest milieuvriendelijke alternatief (MMA) uit. Het MMA moet uitgaan van de technisch gezien maximaal haalbare mogelijkheden en technieken ter bescherming en/of verbetering van het milieu. Dit kan verder gaan dan de inzichten in de huidige beoordelingskaders. Ook moet het MMA realistisch zijn en binnen de competentie van de initiatiefnemer liggen. Bij de ontwikkeling van het MMA adviseert de Commissie om primair aandacht te besteden aan maximale reductie van de uitstoot van ammoniak, van geur en van fijn stof, door de volgende maatregelen af te wegen:

- toepassing van een luchtwasser waarmee een combinatie van ammoniak, geur en fijn stof met een hoog rendement kan worden verwijderd;
- zodanige plaatsing van emissiepunten, zowel in het verticale als in het horizontale vlak, dat de geurhinder zo laag mogelijk is en de verspreiding van fijn stof zo optimaal mogelijk;
- een emissiearm huisvestingssysteem, in combinatie met een luchtwasser;
- directe afvoer van de mest.

Betrek in de uitwerking van het MMA ook het aspect dierenwelzijn.

De Commissie adviseert om het MMA duidelijk te omschrijven en keuzes die hebben geleid tot het MMA in het MER te onderbouwen.

5. MILIEUASPECTEN

5.1 Algemene opmerkingen

Bij de beschrijving van milieugevolgen dienen de volgende algemene richtlijnen in acht te worden genomen:

- bepaal de ernst van de gevolgen voor het milieu in termen van aard, omvang, reikwijdte, mitigerende en compenserende maatregelen⁶;
- per milieugevolg moet worden beschreven of deze onomkeerbaar is;
- expliciet moet aandacht worden besteed aan cumulatie van effecten op met name kwetsbare natuur⁷;
- gevolgen kunnen zowel negatief als positief van aard zijn.

Geef van de verschillende alternatieven kwantitatief het effect aan op ammoniak, geur en fijn stof. Voor de overige punten kan volstaan worden met een kwalitatieve beschrijving van de effecten.

5.2 Ammoniak

In het MER moet aangegeven worden waar de voor verzuring gevoelige gebieden⁸ liggen en wat de afstand van die gebieden tot het bedrijf is. Vervolgens moet worden aangegeven of met het voornemen sprake is van nadelige gevol-

---

⁶ Bij mitigeren kan gedacht worden aan het verminderen van landschappelijke effecten door het landschappelijk inpassen van een bedrijf, of het verminderen van geluidsemisatie door in pandig laden en lossen. Een voorbeeld van compensatie is het aanvullen van verloren natuur met nieuw aan te leggen natuur.

⁷ Het gaat hierbij met name om de achtergronddepositie van ammoniak.

⁸ Hieronder verstaan we de kwetsbare gebieden uit de Wav, als ook de voor verzuring gevoelige gebieden die niet onder de Wav vallen. Dit laatste is nodig omdat niet duidelijk is of vereisten hieromtrent uit de IPPC-richtlijn geheel in de Wav zijn geïmplementeerd.

gen, met daarbij in het bijzonder aandacht voor eventuele significante gevolgen voor Natura 2000-gebieden. Ga daarbij in het bijzonder in op het Dwingelderveld. Beschrijf daartoe in het MER:

- de te verwachten achtergronddepositie van de omliggende natuurgebieden volgens de autonome ontwikkeling. Gebruik voor de bepaling van de achtergronddepositie de gegevens van het RIVM en - indien beschikbaar - de gegevens van de provincie Drenthe;
- de autonome ontwikkeling van de ammoniakemissie en toekomstige ammoniakemissie van het bedrijf bij de verschillende alternatieven;
- de instandhoudingdoelstellingen en kritische depositiewaarden voor de Natura 2000-gebieden alsmede de beoogde natuurdoeltypen en kritische depositiewaarden van de overige natuurgebieden, en;
- de door het bedrijf veroorzaakte ammoniakdepositie op de natuurgebieden bij uitvoering van de alternatieven. Maak hierbij gebruik van het verspreidingsmodel welke specifiek is ontwikkeld voor de emissie van ammoniak.

5.3 Geurhinder

Beschrijf in het MER:

- de geurbelasting van de gevoelige objecten in odeur units per kubieke meter lucht. Doe dit volgens de in de Wet geurhinder en veehouderij (Wgv) aangegeven rekenmethode. Getoetst dient te worden op basis van artikel 3 Wgv. Indien de betreffende gemeente bij gemeentelijk verordening volgens artikel 6 Wgv andere waarden heeft vastgesteld, dan dienen deze waarden als toetsingskader, en
- de momenten van maximale geurhinder die per etmaal kunnen optreden. Maak daarbij een inschatting van de maximale geurniveaus die zich kunnen voordoen.

Volgens de Wet geurhinder en veehouderij is een omgevingstoets niet nodig voor de individuele geurbeoordeling van een milieuvergunningaanvraag. Gezien de omvang van het initiatief en de omliggende woningen is het wenselijk een omgevingstoets uit te voeren m.b.v. V-stacks gebied. Betrek bij de vaststelling van de achtergrondbelasting van geurhinder⁹ de reeds aanwezige, andere veehouderijbedrijven in de omgeving van het initiatief en die nieuwe veehouderij-initiatieven waarvan de omvang en de locatie (bij benadering) bekend is.

5.4 Luchtkwaliteit

5.4.1 Fijn stof

Beschrijf in het MER op kwantitatieve wijze:

- de achtergrondconcentratie in de directe omgeving van het bedrijf¹⁰;
- de grootte en verandering van de stofemissies door het initiatief, inclusief verkeersbewegingen;

---

⁹ De rekenmethodiek, V-stacks gebied, werkt met een bereik van 2 km. rondom het initiatief. Houdt deze afstand aan voor het in kaart brengen van de achtergrondbelasting van geur (cumulatieve geurhinder).

¹⁰ De Commissie adviseert om hierbij gebruik te maken van de berekende achtergrond concentratiekaarten van het Milieu- en Natuurplanbureau (MNP).

- de bijdrage van de stofemissies aan de fijn stof (PM₁₀) concentraties in de lucht in de omgeving van het bedrijf, inclusief benodigde mitigerende maatregelen, beginnende op de grens van de inrichting;
- de toetsing van de fijn stofconcentraties (PM₁₀)¹¹ aan de Wet milieubeheer (luchtkwaliteitseisen)¹².

Indien hieruit met zekerheid blijkt dat er geen overschrijding van de normen uit de Wet milieubeheer op zullen treden, is hiermee voldoende informatie voor het MER geleverd. Indien er twijfel mogelijk is over de vraag of de normen worden overschreden, is een modelberekening nodig voor de toetsing aan de luchtkwaliteitseisen opgenomen in de Wet milieubeheer. Deze berekeningen moeten worden uitgevoerd conform de Ministeriële regeling Beoordeling luchtkwaliteit 2007. Beschrijf voor de modellering voor zowel het voornemen als de alternatieven:

- de ligging en grootte (in ha) van eventuele overschrijdingsgebieden;
- de hoogste concentraties binnen de overschrijdingsgebieden;
- de hoeveelheid woningen en andere bestemmingen gelegen binnen de verschillende overschrijdingsgebieden¹³;
- de mate van overschrijding van grenswaarden ter hoogte van woningen en andere bestemmingen.

Aannemelijk moet worden gemaakt dat het project realiseerbaar is binnen de luchtkwaliteitseisen van de Wet milieubeheer.

5.5 Overige aspecten

5.5.1 Geluid

Verkeer

Geluidhinder ten gevolge van verkeer vindt de Commissie relevant bij een verkeerstoename van 30% en een afname van 20%¹⁴ ten opzichte van de referentiesituatie op de wegen in het studiegebied, ingeval geluidsgevoelige bestemmingen aanwezig zijn.¹⁵ Geluid is ook relevant ingeval het voornemen in of bij een stiltegebied ligt. Wanneer dit verwacht kan worden, moeten de effecten van het voornemen op geluid kwantitatief in beeld worden gebracht.

Indien de verkeerstoef- of -afname binnen de genoemde grenzen blijft, kan in het MER volstaan worden met een kwalitatieve beschrijving van de geluidseffecten van het voornemen. Indien de verkeerstoef- of -afname groter is dan genoemde grenzen dan moet het MER de geluidseffecten van het voornemen kwantitatief in beeld brengen en aangeven in welke mate geluid gevolgen heeft voor de omgeving. Ga daarbij minimaal in op de geluidsemisies voor de dag-,

¹¹ Vanwege de heersende problematiek t.a.v. fijn stof en het feit dat intensieve veehouderijen een belangrijke bron van fijn stof zijn, wordt fijn stof (PM₁₀) met name genoemd. Dat laat onverlet dat ook voor de andere stoffen uit de Wet milieubeheer moet worden aangetoond dat voldaan wordt aan de geldende normen.

¹² Per 15 november 2007 vervangt de gewijzigde Wet milieubeheer (luchtkwaliteitseisen) het Besluit luchtkwaliteit 2005. De luchtkwaliteitseisen zijn opgenomen in de Wet milieubeheer.

¹³ Deze informatie is niet relevant voor de toetsing aan de grenswaarden en plandempels uit de Wm. Deze gelden immers voor de buitenlucht in zijn algemeenheid (m.u.v. arbeidsplaatsen, waarop de Arbeidsomstandighedenwet van toepassing is). Voor het verkrijgen van inzicht in de mogelijke gezondheidseffecten acht de Commissie het echter van belang ook inzicht te geven in de mate van blootstelling van de bevolking. Gevoelige bestemmingen zijn woningen, scholen, ziekenhuizen, scholen, speeltuinen en sportvelden.

¹⁴ Dit komt overeen met 1 dB.

¹⁵ Betrek bij de verkeerstromen ook het verkeer dat veroorzaakt wordt door de boerderijwinkel.

avond-, en nachtperiode. Ga ook in op afwijkende situaties, door bijvoorbeeld seizoensdrukke en piekmomenten.

Inrichting

Breng in het MER de geluidseffecten van het voornemen in beeld, en geef aan in welke mate dit gevolgen voor de omgeving heeft. Ga daarbij minimaal in op:

- de geluidsemissies voor de dag-, avond-, en nachtperiode, voor:
  - een representatieve bedrijfssituatie;
  - een regelmatige afwijking van de representatieve bedrijfssituatie (zoals bijvoorbeeld het laden of lossen van kippen);
  - incidentele bedrijfssituaties. Geef aan hoe vaak deze laatste zich voor kunnen doen;
- de mate waarin geluidsemissies hinder kunnen veroorzaken, vooral waar de emissies boven de richtwaarden (kunnen) uitkomen;
- de geluidsemissie uit overige installaties.

5.5.2 Klimaat en Energie

Geef aan in hoeverre de uitstoot van broeikasgassen kan worden geminimaliseerd. Betrek hierbij naast onderstaande aspecten rond energieverbruik in ieder geval CO₂-zuinig bouwen en de wijze en duur van de mestopslag, aangezien mestopslag veel uitstoot van CO₂ en CH₄ kan veroorzaken.

Geef in het MER in hoofdlijnen de energiehuishouding voor de referentiesituaties, het voorkeursalternatief en het MMA weer, bijvoorbeeld in de vorm van stroom- en gasverbruik per dier. Beschrijf de ambitie op het gebied van energiebesparing en beschrijf indien aan de orde de te nemen energiebesparende maatregelen. Geef daarbij aan welke energiebesparing wordt verwacht.

5.5.3 Veiligheid

Geef zo goed mogelijk de kans weer op, en de aard van, calamiteiten en storingen die tot milieu- of dierenwelzijnsproblemen kunnen leiden. Beschrijf ook de te nemen maatregelen om de gevolgen zoveel mogelijk te beperken.

5.5.4 Veewetziekten

Geef aan welke situatie er ontstaat wanneer, bijvoorbeeld ten gevolge van veewetziekten, een vervoers- of exportverbod wordt ingesteld en welke maatregelen worden genomen om binnen het bedrijf dieropvang te realiseren. Geef hierbij aan welke milieueffecten dergelijke maatregelen met zich meebrengen, ook in relatie tot de eventuele noodzaak om mest langer op te slaan.

5.5.5 Water

Breng de effecten van het voornemen op het watersysteem in beeld. Besteed daarbij aandacht aan:

- de waterinfiltratie in het gebied. Breng hiervoor de waterdoorlatendheid van de bodem in beeld;
- de locaties en het ruimtebeslag van de infiltratievoorzieningen en de buffers¹⁶, en;

---

¹⁶ Deze dienen om vertraagde lozing van hemelwater dat niet kan worden geïnfilteerd in de bodem te bewerkstelligen.

- maatregelen om te waarborgen dat afstromend hemelwater schoon blijft.

5.5.6

Natuur

In paragraaf 5.1 en 5.2 wordt reeds naar informatie gevraagd met betrekking tot natuur. Met name de informatie in paragraaf 5.2 dient ook gebruikt te worden bij de afweging die in deze subparagraaf wordt gevraagd.

Gebiedsbescherming

Beschrijf de mogelijke invloed van het voornemen op de beschermde natuurgebieden, zoals Natura 2000-gebied het Dwingelderveld en de EHS. Het bedrijf kan invloed hebben op een kwetsbaar gebied ook al is het hierin niet gelegen of is het er niet direct naast gelegen (externe werking). Maak onderscheid tussen de verschillende gebieden en geef hiervan de status aan, evenals de voor het gebied geldende instandhoudingsdoelstellingen dan wel ontwikkelingsdoelstellingen. Mocht op grond van objectieve gegevens niet uit te sluiten zijn dat significante gevolgen op het Natura 2000-gebied mogelijk zijn, dan is ook een passende beoordeling nodig op grond van de Natuurbeschermingswetgeving¹⁷.

Soortenbescherming

Op grond van de Flora- en faunawet (Ffw) is een aantal planten- en diersoorten beschermd. Ga na of de activiteit zal leiden tot in de Ffw genoemde verboden gedragingen. In het MER kan daartoe worden volstaan met het aangeven van de gevolgen voor de doelsoorten van het natuurbeleid, of een gemotiveerde selectie van de belangrijkste voorkomende soorten. Besteed daarbij ook aandacht aan mogelijke mitigerende maatregelen.

De Commissie geeft in overweging om ook de informatie die benodigd is voor een ontheffing op grond van artikel 75 van de Ffw gelijktijdig met het MER te verkrijgen en te presenteren. Dit is niet verplicht, maar biedt de initiatiefnemer de mogelijkheid om ook deze informatie door de Commissie te laten toetsen op methodische juistheid, alsmede te laten beoordelen of de uitkomsten plausibel zijn.

Om te bepalen of een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet nodig is dient een inventarisatie van de ruimtelijke verspreiding van alle in het studiegebied voorkomende relevante soorten te worden gemaakt. Afhankelijk van de conclusie is er mogelijk een ontheffingsverzoek op grond van artikel 75 Ffw noodzakelijk.

5.5.7

Landschap en Cultuurhistorie

In een agrarische omgeving kunnen archeologische resten, waardevolle cultuurhistorische elementen en karakteristieke landschappen voorkomen, zoals bijvoorbeeld oude boerderijen, karakteristieke houtwallen. Neem in het MER een beschrijving op van de archeologische verwachtingswaarden, cultuurhistorische waarden en landschapselementen, als basis voor de effectbeschrijving van alternatieven en varianten. Indien er mogelijk archeologische waarden aanwezig zijn, dient dit door middel van inventariserend veldonderzoek

---

¹⁷ Dit dient dan afgezet te worden tegen de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied. Let hierbij op dat ook een geringe toename van de ammoniakdepositie van 0,6 mol zuur/ha/jaar een significant gevolg kan betekenen (zie de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State van 20 september 2006, zaaknr. 200509110/1, LJN AY8489).

verder in beeld te worden gebracht. Beschrijf indien aanwezig hoe effecten op archeologische resten, waardevolle cultuurhistorische elementen en karakteristieke landschappen voorkomen of beperkt zullen worden.

6. VORM EN PRESENTATIE

Geadviseerd wordt om in één visueel toegankelijk overzicht de beoordeling van de alternatieven op de meest onderscheidende effecten te verwerken. Dit betekent dat het MER helder en gestructureerd moet zijn zodat de milieu-informatie goed is terug te vinden. Daarmee wordt de onderlinge vergelijking vergemakkelijkt. Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de mate waarin, dan wel de essentiële punten waarop, de positieve en negatieve effecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven verschillen. Vergelijking moet bij voorkeur op grond van kwantitatieve informatie plaatsvinden. Bij de vergelijking moeten de grens- en streefwaarden van het milieubeleid worden betrokken.

Verder wordt aanbevolen om:

- het MER zo beknopt mogelijk te houden, onder andere door achtergrondgegevens (die conclusies, voorspellingen en keuzen onderbouwen) niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst bij het MER op te nemen;
- recent kaartmateriaal te gebruiken, topografische namen goed leesbaar weer te geven en een duidelijke legenda toe te voegen. Op de kaarten moet de ligging en afstand tot kwetsbare natuurgebieden en objecten voor het verblijf van mensen (gevoelig voor geur, geluid etc.) goed worden aangegeven.

7. OVERIGE PUNTEN

Evaluatieprogramma

Het bevoegd gezag moet bij het besluit over de milieuvergunning aangeven op welke wijze en op welke termijn een evaluatieonderzoek verricht zal worden. Dit dient om de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en zo nodig aanvullende mitigerende maatregelen te treffen. Het verdient aanbeveling, dat in het MER reeds een aanzet tot een programma voor dit onderzoek gegeven wordt. Er bestaat een sterke koppeling tussen onzekerheden in de gebruikte voorspellingsmethoden, de geconstateerde leemten in kennis en het te verrichten evaluatieonderzoek.

Voor de onderdelen 'leemten in milieu-informatie' en 'samenvatting van het MER' heeft de Commissie geen aanbevelingen naast de wettelijke voorschriften.

BIJLAGE 1: Projectgegevens

Initiatiefnemer: J. Laarman

Bevoegd gezag: College van burgemeester en wethouders van de gemeente De Wolden

Besluit: vergunningverlening Wet milieubeheer

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: C14.0

Activiteit: aanpassing en uitbreiding van een pluimveehouderij

Betrokken documenten:

De Commissie heeft geen inspraakreactie via bevoegd gezag ontvangen.

Procedurale gegevens:

aankondiging start procedure in De Wolder Courant d.d. 28 december 2007

aanvraag richtlijnenadvies: 20 december 2007

ter inzage legging startnotitie: 31 december 2007 tot en met 11 februari 2008

richtlijnenadvies uitgebracht: 04 maart 2008

Bijzonderheden:

De heer Laarman is voornemens in zijn pluimveehouderij geen vleeskalkoenen meer te houden, maar over te schakelen op vleeskuikens. In de nieuwe situatie zullen 132.000 vleeskuikens worden gehouden, daar waar nu 26.600 vleeskalkoenen worden gehouden. In de nieuwe situatie zullen de bestaande vier stallen opnieuw worden ingericht en één nieuwe stal worden gerealiseerd.

Door het bevoegd gezag is geconstateerd dat de initiatiefnemer reeds sinds medio 2007 vleeskuikens houdt binnen de aanwezige (kalkoen)stallen. Omdat zij verwacht dat de milieueffecten van de nieuwe inrichting acceptabel zijn heeft zij besloten tot tijdelijk gedogen van de nieuwe situatie.

Werkwijze Commissie bij toetsing:

Tijdens de toetsing inventariseert de Commissie eerst of er tekortkomingen zijn in het voldoen aan de (vooraf) gestelde eisen. Vervolgens beoordeelt de Commissie de ernst van de eventuele tekortkomingen. Daarbij staat de vraag centraal of de benodigde informatie aanwezig is om het milieubelang een voldoende plaats te geven bij de besluitvorming. Is dat naar haar mening niet het geval dan signaleert de Commissie dat er sprake is van een zogenoemde 'essentiële tekortkoming'. De Commissie adviseert dan dat die informatie alsnog beschikbaar komt, alvorens het besluit wordt genomen. Overige tekortkomingen in het MER worden in het toetsingsadvies opgenomen, voor zover ze kunnen worden verwerkt tot duidelijke aanbevelingen voor het bevoegde gezag. Deze werkwijze impliceert dat de Commissie zich in het advies tot hoofdzaken beperkt en niet ingaat op onjuistheden of onvolkomenheden van ondergeschikt belang.

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen. De werkgroepsamenstelling bij het onderhavige project is als volgt:

ing. R. Aagten

ing. H.H. Ellen

ir. N.G. Ketting (voorzitter)

drs. R.C.G. Warmenhoven (werkgroepsecretaris)

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Pluimveehouderij Laarman te Ruinen

De heer Laarman is voornemens in zijn pluimveehouderij geen vleeskalkoenen meer te houden, maar over te schakelen op vleeskuikens. In de nieuwe situatie zullen 132.000 vleeskuikens worden gehouden, daar waar nu 26.600 vleeskalkoenen worden gehouden. In de nieuwe situatie zullen de bestaande vier stallen opnieuw worden ingericht en één nieuwe stal worden gerealiseerd. Voor de besluitvorming over de aanvraag van de Wm-vergunning wordt de procedure van milieueffectrapportage (m.e.r.) doorlopen.

ISBN: 978-90-421-2310-6